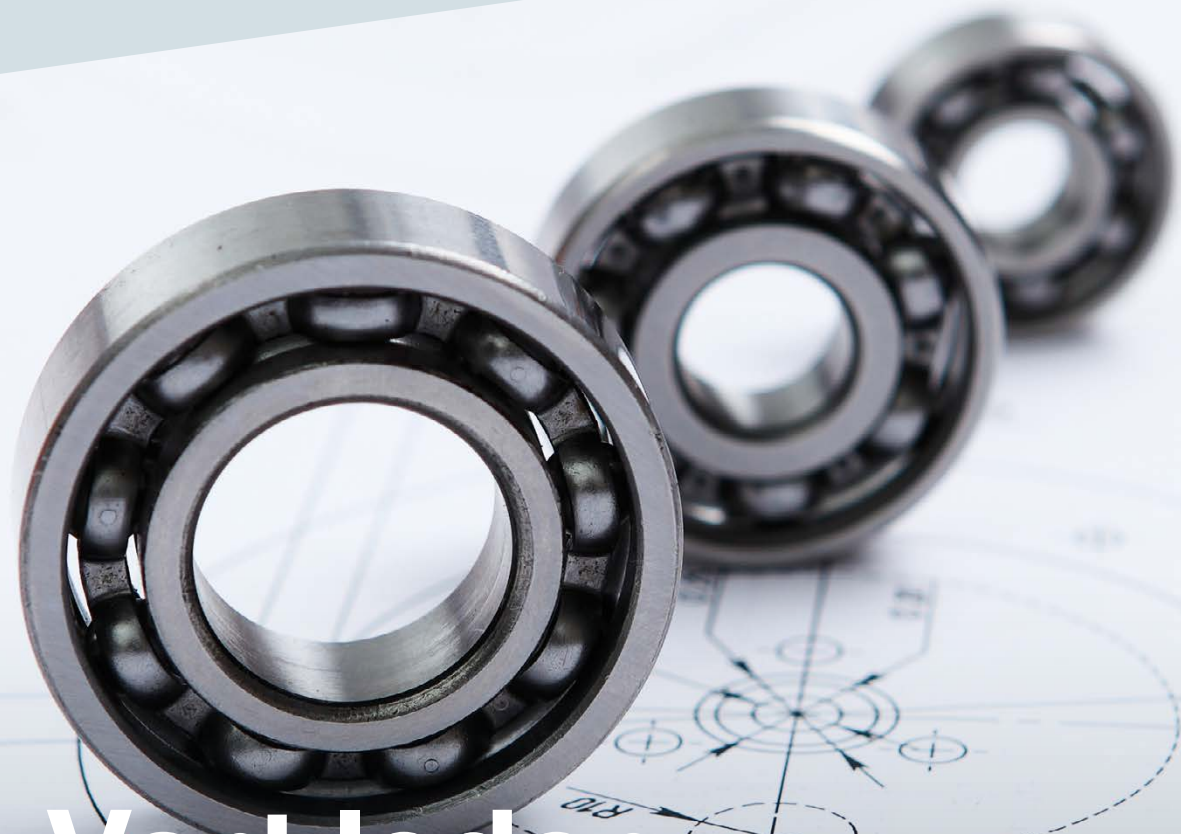

SVENSKT NÄRINGSLIV

Vart leder regeringens ingenjörssatsning?

DECEMBER 2023

Innehåll

Förord	2
1. Utbildningsanslagens värde över tid	3
2. Regeringens ingenjörssatsning	5
3. Lärosätenas perspektiv på ingenjörssatsningarna	6
3.1 KTH: En välkommen krusning på ytan	6
3.2 Mälardalens universitet: Totalt sett minskar våra anslag	7
3.3 Högskolan i Gävle: Med tillskottet tvingas vi spara mindre	8
3.4 Chalmers: Främst saknas en modell för livslångt lärande	9
3.5 Lunds universitet: Anslagen har urholkats under lång tid	10
3.6 Uppsala universitet: Bättre genomströmning kräver satsningar på matematik redan tidigt i grundskolan	11
4. Analys av möjligheten att uppnå uppsatta mål	13
5. Politiska reformer för bättre tillgång till kompetens	15
5.1 Inför krav i högskolelagen	15
5.2 Säkerställ på kort sikt ett kursutbud för livslångt lärande	15
5.3 Se över högskolans resurstilldelningssystem	15
5.4 Basera samverkansbonusen på tre principer	16

Förord

Sverige har länge utmärkt sig som en liten kunskapsintensiv exportekonomi. Svenska företags förmåga att tillvarata kompetens och skapa ett reellt ekonomiskt värde har varit avgörande för den svenska ekonomins tillväxt. Högre utbildning har varit väsentlig för utvecklingen, vilken dessvärre har vänt.

Tre av tio rekryteringsförsök bland våra medlemmar misslyckas helt på grund av att det inte finns medarbetare med rätt kompetens att rekrytera. Så mycket som 71 procent av företagen tycker att det är svårt eller mycket svårt att rekrytera på positioner som kräver högskoleutbildning. Kompetensbristen hindrar också klimatomställningen då 60 procent av branscherna, framför allt stora delar av industrin och samhällsbyggnadssektorn, menar att deras svårigheter att rekrytera rätt kompetens hindrar klimatsomställningen redan idag. I budgetpropositionen för 2024 presenterade regeringen en ingenjörssatsning, vilken Svenskt Näringsliv välkomnar. Givet den stora kompetensbristen inom alla branscher och företag ser vi också behov av ytterligare insatser för att åstadkomma bland annat högre kvalitet i ingenjörsutbildningarna, fler examinerade ingenjörer men också reformer avseende den högre utbildningen.

I föreliggande promemoria granskas regeringens ingenjörssatsning genom att sätta denna i relation till behoven och utbildningsanslagens värdeutveckling över tid. Till hjälp för att beskriva situationen har samtal med ett antal representanter för utvalda lärosäten som ger sin bild av vad ingenjörssatsningen innebär för dem samt vilka behov som fortsatt kvarstår genomförts. Avslutningsvis presenteras politiska reformer för bättre tillgång till kompetens.

Stockholm i december 2023

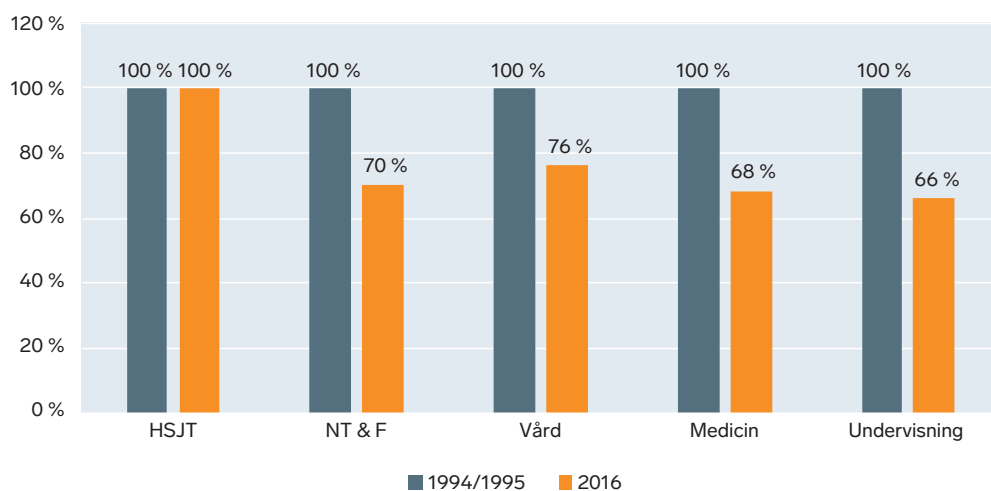
Ulrika Wallén

Högskolepolitisk expert
Svenskt Näringsliv

1. Utbildningsanslagens värde över tid

Nuvarande resursfördelningssystem för högre utbildning infördes 1994/1995. Sedan dess har ersättningsbeloppen ökat nominellt, ungefär i takt med inflationen. Under samma period har utbildningskostnaden ökat med 92 procent, enligt beräkningar av Sveriges universitetslärare och forskare, SULF. Att ersättningen inte följt kostnadsutvecklingen beror till del på produktivitetsavdraget för offentlig sektor, som innebär att det finns ett krav på ständigt höjd produktivitet – motsvarande genomsnittlig produktivitetshöjning i privat sektor under det senaste decenniet.¹

Inom området natur, teknik och farmaci har värdet av ersättningsbeloppet sjunkit med 30 procent. Det innebär mindre resurser till undervisning och laborationer idag, relativt år 1995. Figur 1 nedan publicerad i en rapport av Stephen Hwang, illustrerar värdeminskningen inom olika utbildningsområden.²

Figur 1. Relativa förändringen av ersättningsnivåerna mellan 1994/1995 och 2016 för olika utbildningsområden (data från [KÅ2018]). HSJT = Humaniora, Samhällsvetenskap, Juridik och Teologi; NT & F = Natur, Teknik och Farmaci.

¹ <https://sulf.se/rapport/rapport-systemfel-i-kunskapsfabriken/>

² Stephen Hwang, 2023. Resurser för undervisning vid svenska universitet och högskolor.

År 2023 är ersättningsbeloppen inom natur, teknik och farmaci (NT & F) 58 438 kronor per helårsstudent och 49 282 kronor per helårsprestation.³ Om ersättningsbeloppen hade behållit värdet från 1994/1995 hade beloppet istället varit 83 482 respektive 70 402 kronor – en anslagshöjning om 42 procent (förutsatt att värdetappet fortsatt är 30 procent som i bilden ovan). Det innebär att det sammantaget saknas 46 164 kronor för att nå den ursprungliga nivån.^{4,5,6}

³ <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbld=23645>

⁴ <https://www.regeringen.se/contentassets/e1afccd2ec7e42f6af3b651091df139c/utgiftsomrade-16-utbildning-och-universitetsforskning.pdf> s 130.

⁵ <https://data.riksdagen.se/fil/89A6AD47-2402-4C28-A59C-F4321CAFCE55> s 1954

⁶ Egen beräkning baserat på 2023 respektive 2024 års ersättningsbelopp, som återfinns här: <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=23645>

2. Regeringens ingenjörssatsning

Regeringen satsar resurser på utbildningar inom natur och teknik i budgetpropositionen för 2024, genom i huvudsak två utbildningssatsningar samt en forskningssatsning:⁷

- 1. Stärkt kvalitet** genom höjda ersättningsbelopp per student. Ersättningsbeloppen räknas upp med pris- och löneomräkningen med 3,5 procent, samt med ytterligare 1,6 procent per helårsstudent inom natur, teknik och farmaci. Samtidigt minskas anslagen till utbildning med 0,5 procent till följd av en generell besparing, och inflationen har varit betydligt högre än 3,5 procent under det gångna året. Denna satsning motsvarar 100 miljoner för år 2024, och ökar till 200 respektive 305 miljoner kronor år 2025 respektive 2026.⁸
- 2. Kvantitativa satsningar** så att fler ska kunna ”vidareutbilda sig och tillgodogöra sig kompetens inom områden som bland annat batterier, elektrifiering och andra områden där teknikutvecklingen går snabbt fram”. Satsningen innebär fler basårsplatser och platser på civilingenjörsutbildning – inklusive avancerad nivå – och är budgeterad till totalt 136 miljoner kronor 2024, 199 miljoner kronor 2025 samt 221 miljoner kronor 2026.⁹
- 3. En strategisk forskningssatsning** vid Uppsala universitet, Lunds universitet och Chalmers tekniska högskola AB, för att de tillsammans med näringslivet ska stärka möjligheterna att utveckla en stark forsknings- och utbildningsmiljö inom elektrifiering och batteriteknik.

⁷ <https://www.regeringen.se/contentassets/e1afccd2ec7e42f6af3b651091df139c/utgiftsomrade-16-utbildning-och-universitetsforskning.pdf> s 130.

⁸ <https://www.regeringen.se/contentassets/e1afccd2ec7e42f6af3b651091df139c/forslag-till-statens-budget-for-2024-finansplan-och-skattefragor-kapitel-1-12-bilagor-1-9.pdf> s 136

⁹ Ibid

3. Lärosätenas perspektiv på ingenjörssatsningarna

3.1 KTH: En välkommen krusning på ytan

Intervju med Anders Söderholm, rektor på KTH.

För KTH (Kungliga Tekniska högskolan) innebär anslagshöjningen till helårsplatser ett tillskott om 11 miljoner kronor. Rektor Anders Söderholm välkomnar satsningen.

– Det är en välkommen höjning som har efterfrågats i många år. Samtidigt är det bara en liten del av våra totala intäkter om 1,3 miljarder, och vi ska dessutom göra en generell besparing om 6,8 miljoner kronor. Men givetvis minskar satsningen vår ekonomiska stress något, och det är positivt att regeringen aviserat fortsatta höjningar kommande år.

Hur kommer ni att använda satsningen?

– Pengarna fördelas till utbildningsansvariga. Teoretiskt kan de användas till mer utbildning och laborationer, men i praktiken är det väldigt lite medel som tillkommer.

”Satsningen kommer alltså inte att göra någon mätbar skillnad för arbetet med högre genomströmning.”

Vi har som jämförelse fått kraftigt höjda lokalkostnader som långt ifrån kompenseras med de belopp som nu har tillskjutits.

– Hade vi exempelvis fått en ersättningshöjning om 10 eller 20 procent, eller en återställning till den nivå som gällde när ersättningssystemet infördes, då hade det märkts i klassrummen. Vi hade kunnat ägna mer tid åt våra studenter och ha bättre utrustning i labbsalarna.

Ni har tillsammans med många andra lärosäten fått medel för att öka antalet utbildningsplatser på avancerad nivå. Kommer den satsningen att ge ökade möjligheter för yrkesverksamma att kompetensutvecklas?

– Vi är ett programuniversitet med relativt få kurser, men eftersom civilingenjörsutbildningen nu är uppdelad i en treårig grundutbildning följt av två år på avancerad nivå så finns möjligheter för yrkesverksamma att komma tillbaka till det fjärde året. Vi undersöker också möjligheten att tillgängliggöra den avancerade utbildningen i kurser, eller som sammanhållna terminer. Den satsning vi nu fick ökar möjligheten att åstadkomma detta.

– I syfte att öka möjligheten till livslångt lärande förordar jag dialog med enskilda lärosäten om hur de bäst kan bidra. KTH:s styrka är utbildningen på avancerad nivå, medan andra lärosäten har en annan profil. Det krävs klok anpassning efter enskilda lärosätens möjlighet att bidra, avslutar Anders Söderholm.

3.2 Mälardalens universitet: Totalt sett minskar våra anslag

Intervju med Anna Wennergrund, planerings- och ekonomichef vid Mälardalens universitet.

Regeringen lyfter behov av mer undervisningstid och fler laborationer för att öka genomströmningen. I vilken utsträckning kommer den föreslagna anslagshöjningen att bidra till det?

– För Mälardalens universitet ger höjningen 6,7 miljoner kronor, vilket är en knapp procent av våra totala anslagsintäkter till utbildningen. Parallellt behöver vi göra besparingar, och sammantaget minskar delar av våra utbildningsanslag. På grund av ökade kostnader är det svårt att erbjuda så mycket mer tid för labb och undervisning. Däremot möjliggör satsningen att vi kan bibehålla undervisningstiden, och förslag har lagts på satsningar som extra matematik under första studieåret. Det i sin tur ska bidra till ökad genomströmning, eftersom vi har en större andel av studenterna än tidigare som inte tar sina tentor eller som hoppar av utbildningarna, menar Anna Wennergrund.

– Sammantaget underlättar satsningen vår ekonomi – som utmanas av lokalkostnadsökningar med 10 procent och löneökningar runt 4 procent kommande år.

Vad hade ni kunnat göra med en höjning av ersättningen med 10 respektive 20 procent, eller 40 procent för att uppnå nivån från 1994 då ersättningssystemet infördes?

– Vi hade kunnat satsa på teknisk utrustning, bättre datakraft, högre lärartäthet och mer individuellt stöd. Utbildningsområdena humaniora och samhällsvetenskap har fått påslag tidigare, och det har nationellt sett bidragit till högre lärartäthet.

Ni har tillsammans med många andra lärosäten fått medel för att öka antalet platser på avancerad nivå, och på civilingenjörsutbildningarna om det är tillämpligt. Vad innebär den satsningen för er?

– Den satsningen ger oss 4,5 miljoner kronor, men samtidigt minskas anslagen till livslångt lärande inom något år med 6,9 miljoner kronor. Det gör det svårt att åstadkomma ökad tillgänglighet. Vi behöver kunna erbjuda hybridutbildningar för att nå potentiella studenter som redan är yrkesverksamma eller som vill ställa om. Vi har exempelvis inlett ett samarbete med Skellefteå kommun, för att erbjuda såväl tekniska utbildningar som andra utbildningar och för att underlätta kompetensbehovet som följer av bland annat Northvolts etablering.

3.3 Högskolan i Gävle: Med tillskottet tvingas vi spara mindre

Intervju med Johanna Sammeli, Högskolan i Gävle.

Högskolan i Gävle får en anslagshöjning om 2 miljoner kronor, mindre än en halv procent av deras totala intäkter om 548 miljoner.

Hur kommer ni att använda den föreslagna anslagshöjningen inom natur- och teknikutbildning?

– Anslagshöjningen fördelas på aktuella utbildningar utifrån var studenterna är registrerade.

”Tillskottet gör att vi tvingas spara mindre.”

I vilken utsträckning kommer anslagshöjningen att bidra till ökad genomströmning?

– Vi delar den prioriteringen. Hos oss sker dock stora delar av undervisningen på distans, vilket tyvärr påverkar genomströmningen negativt. Satsningen på fler platser på basårutbildning ökar möjligheten att gå basår och därmed öka behörigheten till tekniska utbildningar.

Vet ni hur ni kommer fördela medlen mellan enskilda kurser och program på avancerad nivå?

– Resurserna fördelas efter söktryck, och eftersom vi har fler platser än vi kan fylla på avancerad nivå så fördelas resurserna främst till grundnivån. Men eftersom våra kostnader ökar väsentligt mer än vad uppräknings- och löneomräkningen ger, är ekonomin ändå svår att få ihop. Vi kommer snarast behöva spara på personal och övrig drift, möjligen genom att lämna tillbaka lokaler till Akademiska Hus.

Vad hade ni kunnat göra med en höjning av ersättningen med 10 respektive 20 procent, eller 40 procent för att uppnå det ursprungliga värdet när ersättnings-systemet infördes?

– Vi hade kunnat stärka samverkan med omgivande samhälle för att sprida våra forskningsresultat. Vi hade också kunnat lägga mindre tid på tidskrävande forskningsansökningar. Självklart hade vi kunnat lägga mer tid på att stötta studenterna.

Ni har tillsammans med de flesta andra lärosäten fått medel för att öka antalet platser på avancerad nivå och på civilingenjörsutbildningarna i de fall det är tillämpligt. Kommer den satsningen att ge möjligheter för yrkesverksamma att kompetensutvecklas?

– Ja absolut. Hur de medlen fördelas styrs också av efterfrågan. Men det krävs sannolikt ett anpassat system för att utbildning för yrkesverksamma ska fungera bättre. Vi har exempelvis testat 1,5-poängskurser för att öka tillgängligheten, men det skapar mycket administration kring exempelvis antagning för ganska lite utbildning, så det är väldigt dyra kurser, avslutar Johanna Sammeli.

3.4 Chalmers: Främst saknas en modell för livslångt lärande

Intervju med Jörgen Blennow, vicerektor för utbildning och livslångt lärande, samt Anders Palmqvist, vicerektor för forskning, på Chalmers.

Chalmers har fått en anslagshöjning om drygt 11 miljoner kronor för studenter inom natur och teknik, samt en satsning på forskning inom batteriteknik och elektrifiering.

Hur kommer ni att använda den föreslagna anslagshöjningen till studenter på natur- och teknikutbildningar?

– Vi hoppas kunna ge mer kvalitetstid mellan lärare och student, berättar Jörgen Blennow. Satsningen är dock liten och effekten på undervisningstiden är därför oklar. Samtidigt har regeringen aviserat fler liknande satsningar framöver och det är mycket positivt. Vi välkomnar också att regeringen gör satsningar tidigt i utbildningssystemet, för att öka antalet möjliga studenter på tekniska utbildningar.

Vad hade ni kunnat göra med en höjning av ersättningen med 10 respektive 20 procent, eller rent av 40 procent för att nå upp till 1994 års nivå då ersättnings-systemet infördes?

– Tidigare fanns mer resurser till laborationer och experimentell verksamhet, men sedan ungefär 15 år har pendeln börjat svänga tillbaka och laborationerna ökar igen. Det är något vi hade kunnat satsa ytterligare på med mer pengar.

Ni har tillsammans med de flesta andra lärosäten fått medel för att öka antalet platser på avancerad nivå, och civilingenjörsutbildningarna när det är tillämpligt. Kommer regeringens satsning att ge ökade möjligheter för yrkesverksamma att studera?

– Vi är väldigt glada för ett utökat tak, annars hade vi behövt minska antalet platser. Nu kan vi istället öka med minst 50 platser på civilingenjörsutbildningen, motsvarande 250 helårsekvivalenter.

– Det är också mycket bra att regeringen tar ett långsiktigt helhetsgrepp genom att satsa redan på gymnasienivån och på basår. Vi planerar att nästa höst utöka antalet platser på basåret med 80 platser av 240 och på distansbasåret med 15 platser av 60. Samtidigt behöver vi ta hänsyn till söktrycket, som är för lågt i hela landet. Det kan förstås drabba mindre lärosäten i särskilt hög grad.

Vad är viktigast för att kunna öka kursutbudet just för yrkesverksamma?

– Den största svårigheten med att erbjuda livslångt lärande är att vi saknar en fungerande modell. För vår finansiering krävs att studenter tar poäng, men personer som redan är yrkesverksamma har inte själva det behovet utan söker främst kunskap. Dessutom finns det praktiska hinder för yrkesverksamma, vad gäller att delta i utbildning dagtid exempelvis, utvecklar Jörgen Blennow.

Chalmers har också fått ökade forskningsmedel för att utveckla en stark forsknings- och utbildningsmiljö inom elektrifiering och batteriteknik. Hur planerar ni att nyttja den satsningen?

– Det är bra att regeringen ser behovet av resurser till batteriforskning och elektrifiering, och vi analyserar nu hur medlen kan nyttjas, berättar Anders Palmqvist.

– Vi ska nyttja pengarna till två huvudsakliga områden. Vi ska bygga upp en forskningsinfrastruktur med rätt utrustning. Dessutom ska vi rekrytera ett par forskningsgruppsledare och med den kompetensen stärka utbildningen inom batteriteknik och elektrifiering.

– Chalmers, Lunds universitet och Uppsala universitet samverkar kring det här forskningsområdet, för att bygga gemensamma forskarskolor, gemensamma doktorandkurser och öka utbudet av kurser. På så sätt kan vi utbilda fler studenter.

Hur ser tillgången ut till forskare inom dessa områden?

– Vi rekryterar från hela världen och får väldigt många kompetenta sökande. Tyvärr försvåras rekryteringen av regelverket och processen kring arbetstillstånd, avslutar Anders Palmqvist.

3.5 Lunds universitet: Anslagen har urholkats under lång tid

Intervju med Kristofer Modig, vicerector med ansvar för utbildningsfrågor, samt Annika Olsson, rektor på Lunds tekniska högskola, inom Lunds universitet.

Hur kommer ni att använda den föreslagna anslagshöjningen per student på utbildningar inom natur och teknik?

– Medlen delas ut till de institutioner som ger relevant undervisning.

”Men det är för lite pengar för att möjliggöra mer undervisningstid eller fler laborationer.”

Anslagen har urholkats under många år. Det blir svårt att finansiera fler moment –möjligen går det att öka finansieringen för redan anställda lärare. Att rekrytera fler lärare och på så sätt öka lärartätheten tar lång tid och kräver mer resurser.

Vad hade ni kunnat göra med en höjning av ersättningen med 10 respektive 20 procent, eller 40 procent för att komma tillbaka till 1994 års nivå?

– Det hade inneburit en större basfinansiering för lärare och doktorander, fler laborationer och praktiska moment. Men det hade krävt en parallell satsning inom forskning, för att ge undervisande lärare möjlighet att forska och för en stark sammanflätning av forskning och utbildning.

Ni har också fått ökade forskningsmedel för att utveckla en stark forsknings- och utbildningsmiljö inom elektrifiering och batteriteknik. Vad kommer de medlen att räckta till?

– I den forskningssatsningen samarbetar vi med Uppsala universitet och Chalmers. Vi tittar nu gemensamt på vilka program och områden vi ska stärka för att bidra till den gröna omställningen. Samtidigt finns det en obalans mellan forskningsinsatserna och insatser till grundutbildning inom batteriteknik, i förhållande till vad vi också hade föreslagit, så forskningssatsningen är relativt liten.

Vad planerar ni att göra med medlen?

– Vi undersöker strategiska rekryteringar av yngre forskare som långsiktigt kan skapa eller förstärka relevanta forskningsområden, och tittar nu på vilka av våra områden som kan vara aktuella för det.

Ni har tillsammans med de flesta andra lärosäten fått medel för att öka antalet platser på avancerad nivå, och civilingenjörsutbildningarna i de fall det är tillämpligt. Vad vill ni göra med den satsningen?

– Vi arbetar för att kunna erbjuda fler platser redan hösten 2024. Målet är att kunna erbjuda fler avancerade kurser för yrkesverksamma som behöver spets. Vi vill också kunna erbjuda utbildning för redan disputerade som vill utveckla sin kompetens, kanske som industridoktorander.

3.6 Uppsala universitet: Bättre genomströmning kräver satsningar på matematik redan tidigt i grundskolan

Intervju med Charlotte Platzer Björkman, vicerektor för teknisk-datavetenskapliga fakulteten samt dekan, och Lena Strålsjö, utbildningsledare, Uppsala universitet.

Hur kommer ni att använda den föreslagna anslagshöjningen?

– Först och främst är vi väldigt glada för att regeringen ser det här behovet, att de kopplar samman forskning och utbildning. Satsningen minskar det ekonomiska tapp som beror på urholkning över en längre tid och som har tvingat oss att fundera över hur många kurser vi kan erbjuda på avancerad nivå, hur små undervisningsgrupper vi klarar och hur mycket laborationer vi kan ha.

– Än vet vi inte hur pengarna fördelas. Om vi delar ut pengarna jämnt eller riktar resurserna dit behoven är störst återstår att se.

Regeringen vill öka genomströmningen inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. I vilken utsträckning kommer anslagshöjningen att bidra till det?

– När det gäller den högre utbildningen behövs mycket lärartid tidigt i grundutbildningen, men frågan om genomströmning är inte enbart en angelägenhet för den högre utbildningen. För att öka genomströmningen behöver man jobba med matematiken redan från grundskolan, och fler elever måste klara matematiken och också intressera sig för teknik och naturvetenskap.

Ni har också fått ökade forskningsmedel för att utveckla en stark forsknings- och utbildningsmiljö inom elektrifiering och batteriteknik. Hur viktig är den satsningen?

– Vi kommer främst att satsa på rekrytering av forskande lärare till det här området. Tillsammans med Lund och Chalmers som vi samarbetar med kring ämnet så tittar vi på batteriets hela värdekedja från råmaterial till återvinning och diskuterar vilka områden vi behöver förstärka.

– Samarbetet med Lund och Chalmers är unikt, ett nytt sätt att arbeta. Vi drar nytta av varandra och kan på så sätt erbjuda studenterna ett större och bättre utbud.

Till sist har ni, som många andra lärosäten, fått medel för att öka antalet platser på avancerad nivå. Kommer den satsningen från regeringens sida att ge ökade möjligheter för yrkesverksamma att kompetensutvecklas?

– Det viktigaste för att öka utbudet för yrkesverksamma är att kunna erbjuda rätt typ av kurser, och därför försöker vi erbjuda utbildning på distans och på deltid. Vi deltar bland annat i projekt med KK-stiftelsen för att öka utbudet, och vi har gemensamt med andra lärosäten skapat en plattform för att erbjuda MOOC-kurser med fokus på klimatomställning, avslutar Charlotte *Platzer Björkman*.

4. Analys av möjligheten att uppnå uppsatta mål

Regeringen beskriver satsningen som historisk: ”För första gången på 15 år höjs nu ersättningen till lärosäten för studenter som går tekniska utbildningar. Det betyder i klartext fler lärarledda timmar för studenterna på Chalmers och andra tekniska högskolor eller för studenten som läser till mattelärare.”¹⁰

Satsningen på höjda ersättningsbelopp är den första på många år och välkomnas av lärosätena. De ser också mycket positivt på att regeringen gör flera satsningar med samma syfte – att öka tillgången på ingenjörer.

Samtidigt är anslagshöjningen liten i förhållande till att anslagets värde har urholkats med 30 procent sedan 1994. Det kan jämföras med humaniora och samhällsvetenskap som tidigare regeringar gjort satsningar på, och som därigenom behållit anslagets värde på 1994 års nivå. Eftersom satsningen är liten har lärosätena svårt att uttala sig om dess eventuella effekt. Om anslagen däremot skulle höjas till 1994 års nivå menar lärosätena att de skulle kunna göra tydliga satsningar på mer lärarledd tid.

Det görs också parallella besparingar på utbildning, som för vissa lärosäten helt tar bort effekten av kvalitetssatsningen och gör styrningen motstridig. Dessutom har lokalkostnaderna ökat kraftigt – vilket gör att en del lärosäten överväger att trots anslagshöjningen lämna lokaler. Ett räkneexempel (se tabellen nedan) för KTH illustrerar effekten. Anslagsökningen är 11,6 miljoner kronor, medan lokalkostnaderna antas öka med hela 50 miljoner kronor. Sammantaget går lärosätet med dessa summor back med 70 miljoner kronor 2024.

¹⁰ <https://www.gp.se/fria-ord/f%C3%B6rv%C3%A5nande-att-regeringens-stora-satsningar-p%C3%A5-ingenj%C3%B6rer-f%C3%A5r-kritik-1.113070738>

Räkneexempel för KTH: Minus 67 miljoner kronor år 2024.

	Budgetförändring utbildning	Räkneexempel: Effekt för KTH
Allmän uppräknig	3,5 procent	46 430 000
Anslagsökning NT	1,6 procent	11 648 000
Fler platser	~1,8 procent	7 804 000
Generell årlig besparing	-0,5 procent	-6 863 000
Lokalkostnadsökning 2024		-50 000 000
Personalkostnadsökning 2024 (budget)	<i>Varierar</i>	-76 000 000
Summa		-66 981 000

Raderna 1–4 är hämtade ur budgetpropositionen för 2024. Summan på rad 5 är enligt uppgift från ekonomichef Susanne Odung och rensad för effekter av andrahandsuthyrning. Rad 6 kommer från KTH:s budget för 2024 från februari 2023.

Vad gäller möjligheten att öka tillgängligheten till utbildning bland redan yrkesverksamma efterfrågar flera lärosäten främst en modell som gör detta möjligt. Dagens finansieringsmodell skapar inte incitament att erbjuda kurser till yrkesverksamma, och därtill är korta kurser relativt sett administrativt krävande.

Att regeringens satsningar skulle leda till högre genomströmning och mer livslångt lärande tycks sammantaget avlägset.

5. Politiska reformer för bättre tillgång till kompetens

För att svenska företag ska ha bättre möjligheter att klara sin kompetensförsörjning anser Svenskt Näringsliv att det är avgörande att utbildningsutbudet i högskolan i högre grad styrs av arbetsmarknadens behov. Därtill behövs insatser för att ytterligare stimulera samverkan och utveckling. Det behövs politiska reformer som omfattar det högre utbildningssystemet. Svenskt Näringsliv vill att följande reformer genomförs:

5.1 Inför krav i högskolelagen

Inför krav i högskolelagen på att utbildning vid universitet och högskolor ska dimensioneras och ha ett relevant innehåll – både efter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Lagkravet är ett förtydligande, då formuleringen i det lärosätsgemensamma regleringsbrevet inte är tillräcklig.

5.2 Säkerställ på kort sikt ett kursutbud för livslångt lärande

Innan ett nytt resurstilldelningssystem är inrättat behöver vi på kort sikt öka utbudet av kurser för fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma inom högskolan, det så kallade livslånga lärandet.

5.3 Se över högskolans resurstilldelningssystem

Tillsätt en ny offentlig utredning med uppdrag att reformera högskolans resurstilldelningssystem. Utredningen ska prioritera aspekter såsom digitaliseringens möjligheter, differentiering av den högre utbildningen och insatser för att öka genomströmningen på avsatt tid. Den ska också se över möjligheten till insatser för ökad lärarledd undervisning med syfte att öka genomströmningen och utbildningens kvalitet. Utbildningens längd är ytterligare en aspekt som ska analyseras. Ett nytt resurstilldelningssystem ska, där det är möjligt, leda till att akademisk högre utbildning som regel innebär tre års heltidsstudier. Systemet ska även resultera i att livslångt lärande, inklusive magister-

och masternivå, blir ett eget verksamhetsområde för lärosätena. Det nya verksamhetsområdet ska ha öronmärkt finansiering och ett anpassat regelverk, för att säkerställa ett utbud för fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma. Därutöver ska det resultera i en samverkansbonus, i syfte att premiera universitet och högskolor som framgångsrikt samverkar med näringslivet kring utbildning och därigenom åstadkommer en bättre matchning mellan utbud och efterfrågan av kompetens.

5.4 Basera samverkansbonusen på tre principer

1. Planering och utveckling: Här ingår utbildningens dimensionering, kvalitet, relevans (innehåll) och format.
2. Genomförande: Arbetslivsanknytning i olika former ska gå som en röd tråd genom hela utbildningen.
3. Åtgärder efter avslutad utbildning: Åtgärder kopplade till etableringen på arbetsmarknaden ska ta hänsyn till studenternas anställningsbarhet och etableringsgrad.

I denna promemoria granskas regeringens ingenjörssatsning i budgetpropositionen för 2024. Granskningen sätter satsningen i perspektiv genom att jämföra med befintliga behov, givet anslagets värdeutveckling över tid. Därtill redogörs för samtal med representanter för några utvalda lärosäten.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2023